

LA TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ PER ALS SERVEIS PÚBLICS A CATALUNYA: ESTAT DE LA QÜESTIÓ

NAIXEMENT DEL GRUP DE RECERCA MIRAS

Marta Arumí

Universitat Autònoma de Barcelona

Seminari de Formació per a Traductors i Intèrprets per als Serveis Públics
Consell Comarcal del Maresme, Mataró, 22 de març del 2010

MIRAS
Mediació i Interpretació:
Recerca en l'Àmbit Social

MIRAS- Mediació i Interpretació: Recerca en l'Àmbit Social

Qui som?

Grup de recerca del Departament de Til de la UAB

Agrupa professors, intèrprets i mediadors professionals i joves investigadors dels àmbits de la traducció i interpretació de conferències i SSPP, la mediació intercultural, la immigració, la formació i la comunicació intercultural.

UAB

Dra. Anna Gil Bardaji

Mireia Vargas

Dra. Marta Arumí

Dra. Olivia Fox

Jacqueline Minett

Marta Pahisa

Miren Olaciregui

Ludmila Onos

Yajaira Rodriguez

UVic

Dra. Xus Ugarte

Lydia Brugué

Ajuntament de Badalona

Begoña Ruiz de Infante

MIRAS- Mediació i Interpretació: Recerca en l'Àmbit Social

Què ens proposem?

Davant:

- la falta de formació específica;
- la falta de directrius clares sobre l'actuació dels traductors i intèrprets en l'àmbit social;
- la manca de reconeixement de la professió;
- la manca de qualitat d'algunes traduccions i interpretacions;

Ens proposem:

- Descriure la situació en el context català;
- Definir com hauria de ser la formació i l'acreditació;
- Crear vincles amb els agents implicats (mediadors/intèrprets, usuaris i administració).

MIRAS- Mediació i Interpretació: Recerca en l'Àmbit Social

Línies de recerca:

- Traducció, interpretació i estudis interculturals;
- Formació de traductors i intèrprets per als SSPP-elaboració de materials per a la formació;
- Elaboració de guies per als col·lectius immigrants de Catalunya;

Projecte actual:

“Traducció i immigració: la formació de traductors i intèrprets per al serveis públics, noves solucions per a noves realitats” Ajut ARAFI-AGAUR

Principals objectius:

- Recopilació, a través de qüestionaris, d'un corpus significatiu de dades des de la perspectiva dels mediadors/intèrprets, des de la perspectiva dels usuaris i des de la perspectiva de l'Administració Pública.
- L'anàlisi ha de permetre:
 - Definir el perfil del mediador/intèrpret per als SSPP a Catalunya;
 - Obtenir informació objectiva sobre el número d'usuaris dels serveis, les llengües dels usuaris i freqüència d'ús dels SSPP;
 - Definir amb quina formació accedeixen avui a aquesta feina els professionals que la realitzen;
 - Recollir les principals dificultats amb què es troba el professional;;
 - Classificar les diferents tasques que implica l'activitat; as diferentes tareas que implica esta actividad;
 - Descriure la forma i metodologia de treball; cribir su forma y metodología de trabajo;

La Traducció i Interpretació per als SSPP a Catalunya

Objectiu:

Facilitar la comunicació entre la població nouvinguda i l'administració pública.

Definicions:

Mediació intercultural

Traducció i Interpretació per als SSPP

Mediació intercultural

(...) entendemos la Mediación Intercultural como *un recurso profesionalizado que pretende contribuir a una mejor comunicación, relación e integración entre varias personas o grupos presentes en un territorio, y pertenecientes a una o varias culturas. Supone la intervención imparcial de una tercera parte, en el desarrollo de una negociación entre otras dos, que. En este sentido, es importante resaltar que el mepuede intervenir en las discusiones, hacer sugerencias o propuestas e incluso formular recomendaciones con vistas a un acuerdo. El mediador intercultural no tiene el poder de decisión, sino que son las partes las que toman las decisiones. Es simplemente un asistente al servicio de las partes en litigio, que son las únicas que pueden resolverlo (Bermúdez et al, 2002: 101). Grupo Triángulo*

LA MEDIACIÓ ES BASA EN LA INTERVENCIO D'UN TERCER

Interpretació per als Serveis Públics

Mikkelson (1996: 126):

actividad que permite que personas que no hablan la/s lengua/s oficial/es del país en el que se hallan puedan comunicarse con los proveedores de servicios públicos con el fin de facilitar el acceso igualitario a los servicios legales, sanitarios, educativos, oficiales y sociales.

LA INTERPRETACIÓ PARTEIX DE LA INVISIBILITAT I DE LA NO INTERVENCIÓ

Malentesos actuals

Per part de l'Administració sobre el perfil professional del mediador intercultural/intèrpret:

- Indefinició de funcions laborals;
- Auxiliars d'altres professionals;
- Actuacions puntuals: “bombers” o “apagafocs”.

Malentesos actuals

Per part de l'Administració i dels mediadors respecte als traductors i intèrprets:

- Desconeixement de la interpretació com a activitat professional especialitzada;
- N'hi ha prou si es dominen les llengües de treball;
- Desconeixement de la diferència entre traducció i interpretació;
- Traducció i Interpretació = literalitat

Malentesos actuals

Per part dels intèrprets respecte als mediadors interculturals:

- Mediació intercultural = *advocacy*
- *Advocacy* → conducta no professional, intervenció indeguda; assumptió de responsabilitats que no corresponen

Mediació i Interpretació: Coincidències

Possibilitar la comunicació entre diferents móns culturals, des d'una perspectiva independent, amb el màxim respecte de les parts principals i mantenint la seva autonomia.

Exemples d'entrevistes

¿Y crees que con los mediadores se ahorraría tiempo y todos los problemas que me mencionas?

“Nosotros necesitamos traductores. Las enfermedades son mundiales, o sea, a mí una persona que me venga con un problema intestinal me da igual que venga de donde sea porque tendrá los mismos síntomas. Nosotros aquí en atención primaria lo que necesitamos son traductores, no mediadores. Yo no necesito que me analicen qué manera tiene para expresar, quizás dentro de la salud mental tiene más razón de ser, pero a mí lo que me interesa es que me digan lo que le duele y desde cuándo tiene ese dolor. Y para eso a mí me hace falta un traductor, como en la ONU. En la ONU no tienen mediadores, tienen traductores, no?”

Fragmento de una entrevista a un médico de medicina de familia, CAP de Drassanes. Trabajo en curso de Dolores Ruiz.

Exemples d'entrevistes

Si se hicieran más folletos con información sanitaria, ¿crees que ayudaría a solucionar el problema de la comunicación?

“A ver, cuando Zapatero va a hablar con el presidente de la India, ¿a quién tiene al lado? No hay un teléfono ni un folleto, hay un traductor que traduce. Ya está, eso es lo que queremos nosotros para entendernos con la gente. Queremos poder trabajar bien, y trabajar bien no significa ni teléfonos para pedir traductores, ni folletos, ni diccionarios, ni libros, quiere decir hacerlo bien. Y si la Administración no sabe cómo hacerlo bien, pues se debería llamar al Reino Unido para preguntarles cómo lo hacen ellos”.

Fragmento de una entrevista a un médico de medicina de familia, CAP de Drassanes. Trabajo en curso de Dolores Ruiz.

Exemples d'entrevistes

“O sea, todos los problemas de parásitos, malaria, etc. es sólo una pequeñísima parte del problema de la inmigración. El problema de la inmigración son los contratos, que si cobro, que si no cobro, que si tengo papeles, que si no tengo, que si trabajo 14 horas al día, dolores de espalda, no puedo traer al país a mi esposa, hace 5 años que no veo a mis hijos, esto es la inmigración. La inmigración es social”

“Bueno, es “me duele la cabeza”, pero ¿por qué? Pues porque hace 5 años que no veo a mi hijo. Eso es el problema, lo que más te carga en la consulta son todos estos temas sociales. Y que a veces no tienes en tu mano solucionarlos, simplemente eres una persona que les escucha y les ofrece consuelo. Es lo que busca la gente”

“Cuando empecé a visitarlos y no conocía nada de su cultura, en aquel momento me hubiera ido muy bien tener un mediador porque me hubiera enseñado todo lo que yo no conocía”.

Fragmento de una entrevista a un médico de medicina de familia, CAP de Drassanes. Trabajo en curso de Dolores Ruiz.

MIRAS- Perspectiva integradora

Perspectiva integradora entre Mediació Intercultural (MI) i Interpretació per als Serveis Públics (ISSPP):

- Quan parlem d'intèrpret, de mediador, o d'intèrpret-mediador pensem en una figura interdisciplinària.
- Necessitat d'un mediador intercultural/intèrpret com a:

La millor solució per ajudar a resoldre conflictes comunicatius en interaccions en els serveis públics;

Via per al coneixement respectuós entre cultures;

Foment de la interculturalitat

- El mediador intercultural/intèrpret treballa amb ambdues parts en una situació comunicativa triàdica; possibilita la comunicació i informa les parts;
- El mediador intercultural/intèrpret com a figura d'enllaç comunicatiu i informatiu, porta oberta a accedir als serveis públics de manera respectuosa amb l'altre i les seves diferències, sense estereotips ni simplificacions:
 - Enllaç comunicatiu entre llengües i cultures comunicatives;
 - Enllaç informatiu entre creences i costums de les diverses cultures.

Iniciatives d'apropament

3er Congrés Internacional sobre ISSPP, Alcalá, 2008: taula rodona
“Mediació Intercultural i Interpretació als Serveis Públics”

UII: curs propi Mediació Intercultural i Interpretació a l'Àmbit
Sanitari (3 edicions)

I Congrés de Mediadors Interculturals, València, 2007: Creació
del grup de treball per a l'elaboració del Llibre Blanc per a una
formació unificada en mediació intercultural. Proposa un
mòdul d'habilitats d'interpretació.

Situació actual a Catalunya

- No professionalitzada;
- Familiars, amics, voluntaris...;
- Sense massa garanties de qualitat;
- Solucions *ad hoc* per part de l'Administració.

INTÈRPRET-
MEDIADOR

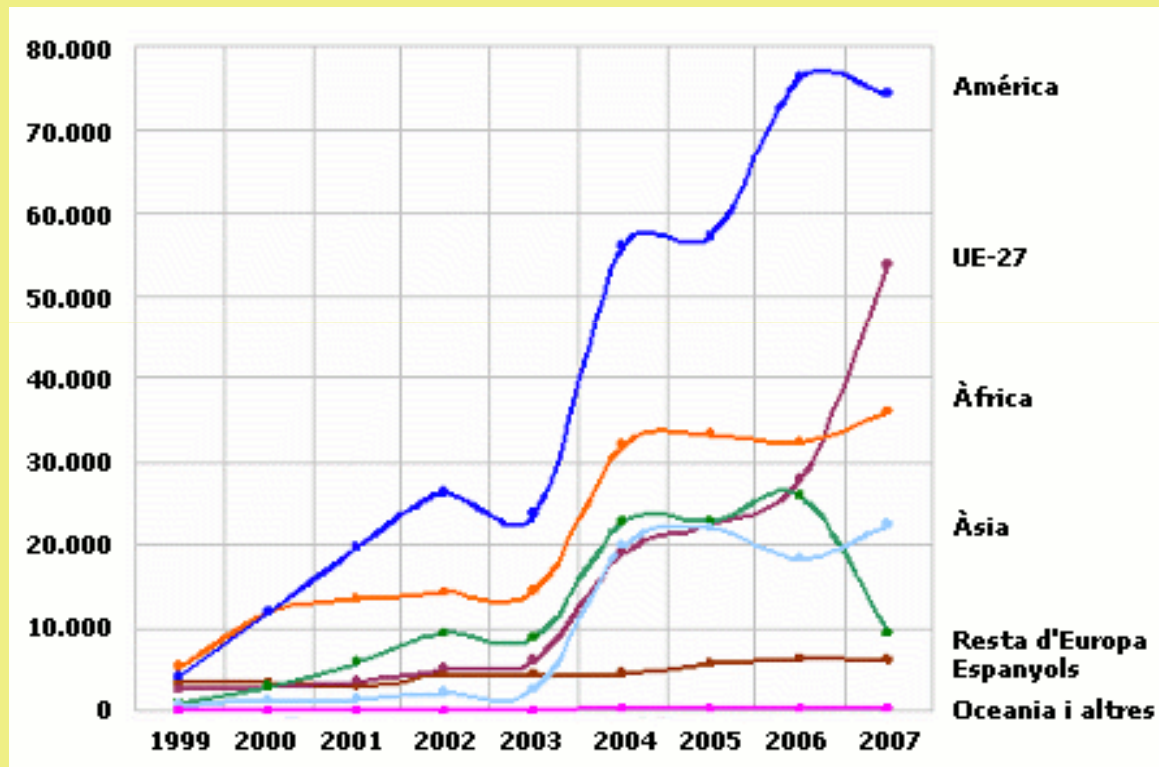
INTERACCIÓ
COMUNICATIVA

USUARI

ADMINISTRACIÓ

Des del punt de vista de l'usuari:

Font: INE. Estadística de Variacions Residencials, 1999-2007

<http://www.gencat.cat/dasc/publica/butlletiIMMI/xifres1/>

NACIONALITAT	EMPADRONATS	% ESTRANGERS
Marroc	208.996	18,93
Romania	88.078	7,98
Equador	80.994	7,34
Bolívia	60.801	5,51
Itàlia	43.727	4,19
Xina	38.648	3,96
Argentina	35.234	3,50
França	33.500	3,19
Perú	32.713	3,03

Font: Secretaria per la Immigració.

Generalitat de Catalunya

<http://www.gencat.cat/dasc/publica/butlletiIMMI/xifres1/>

- Catalunya: **1.103.790** estrangers
(25 % total d'Espanya)
- Espanya: **4.715.757** estrangers

- Catalunya: 179 nacionalitats diferents
- 165 països amb llengua que no és castellà

- Destinataris de Traducció i Interpretació SSPP:
 - 1)immigrants laborals preferentment
 - 2)jubilats procedents del Nord d'Europa
 - 3)turistes i visitants

Des del punt de vista de l'Administració:

Anys 90: mesures urgents

- ***Plans Interdepartamentals d'Immigració***

1993-2000 i 2001-2004

- ***Pla de Ciutadania i Immigració 2005-2008***

“(...) cal organitzar un sistema que faciliti la comunicació entre els professionals i els usuaris. Aquesta comunicació s’ha de basar en sistemes de traducció (presencials, telefònics o escrits) a diferents idiomes. En cada territori s’haurà d’adequar aquest sistema a les necessitats lingüístiques i el nombre de serveis de primera acollida o d’acollida sectorial que existeixin”.

- ***Pla director d’immigració en l’àmbit sanitari 2006***
- ***Pacte Nacional per a la immigració 2008***

Per àmbits:

Salut

Justícia i Interior

Educació

Serveis Socials

Urgència, càrrega emocional, llenguatge
especialitzat, funció intercultural.

Gestió dels serveis

INTERIOR I JUSTÍCIA, Mossos

- Concurs públic;
- Adjudicació a empreses de traducció;
- No contempla professionals autònoms.

SALUT

- Sanitat Respon – interpretació telefònica;
- Convenis amb entitats gestores: ajuntaments, consells comarcals, etc. Ex. Hospital de Vic, Hospital d'Olot;
- Encàrrecs a professionals externs;
- Alguns hospitals: Vall d'Hebron, Mataró, Hospital del Mar – mediadors interculturals.

Gestió dels serveis

EDUCACIÓ

- Tradicionalment, convenis amb entitats gestores: ajuntaments, consells comarcals;
- Canvis recents per restricció pressupostària
 - Centralització, interpretació telefònica

Exemple servei interpretació Departament d'Educació

http://www.xtec.cat/lic/nouvingut/professorat/prof_com_traduccio.htm

I QUI VETLLA PER LA QUALITAT?

Informe de la Magistrada Pilar de Luna Jiménez de Parga, titular del Juzgado Penal nº 29 de Madrid:

“En estas condiciones se celebró el juicio oral el día 10 de julio del 2.009. Y al comprobarse por la juzgadora que la empresa Seprotect envió como **intérprete el día del juicio a una persona que no tenía la cualificación necesaria** por tener sólo unos estudios primarios de traducción y carecer ésta de la Licenciatura en Lengua e Interpretación, en el mismo acto del juicio **se rechazó a la intérprete** enviada por la mercantil, designando a H. S., interprete jurado de lengua árabe, quién asistió al acusado. la Directora General de Relacions amb l'Administració de Justícia”.

“Pero en este mismo procedimiento **se solicitó también una intérprete jurado de polaco** para poder asistir a la victima, nombrando Seprotect a una licencia en económicas, residente en España desde hace años, que **ningún conocimiento tiene sobre traducción ni interpretación**, cuya actuación en juicio puede observarse al estar recogida en la cinta de grabación del referido día (en ella se puede observar que hay momentos en los que habla de forma simultánea a la perjudicada, siendo su castellano aún deficiente)”

- **“El nombramiento de intérpretes jurados forma parte de la garantía de un derecho fundamental que tiene el acusado al no conocer el idioma español con el alcance y la plenitud que se necesita para garantizar su derecho de defensa, lo que está relacionado con el conocimiento de la imputación que se dirige contra él. La infracción de este derecho vulnera el “derecho a un proceso con todas las garantías””.**
- Por tanto, las designaciones de los **“intérpretes jurados”** que se solicitan por los **jueces y magistrados deben tener la formación y acreditación de traductores e intérpretes jurados**, para evitar que los acusados en los procedimientos se encuentren en desventaja, cualesquiera que sean sus circunstancias, al encontrarse en una situación especialmente vulnerable de no ser asistido con las garantías que los Tratados Internacionales exigen en los países continentales.
- He de poner además de relieve la gravedad que representa que la sociedad SEPROTEC esté remitiendo a los Juzgados de lo Penal de Madrid para hacer la función de intérpretes, no sólo a **personas que carecen de la cualificación necesaria – por no haber estudiado jamás interpretación y traducción** -, sino a licenciados en económicas, como sucedió con la intérprete designada para la testigo en este caso, sin ningún conocimiento de lenguas ni de interpretación.

Des del punt de vista del mediador/intèrpret:

1) Voluntaris

- Familiars (infants!), veïns, persones del mateix poble;
- ONGs, associacions.

2) “Professionals”

- Mediadors, agents de la diversitat, llicenciats en traducció i interpretació, etc.
- Accés: casualitat o necessitat de la comunitat o dels SSPP;
- Requisit principal: bon coneixement de la llengua de l'usuari i l'autòctona.

Manca de formació

Manca d'un sistema d'acreditació

Precarietat laboral

Relacions laborals inestables

Perfils

Estudi de Linguamón (Els serveis de Til i Mediació en els processos d'acolliment lingüístic a Catalunya)

- **Traductors i Intèrprets:**

Facilitar la comunicació entre el professional i l'usuari;

Interpretacions orals i traduccions escrites;

Borses

- **Mediadors interculturals:**

Facilitar la comunicació i interpretar els codis culturals;

Assessorament a professionals, informació a la comunitat, acompanyaments, etc.

No s'entén com a mediació de conflictes

- **Agents d'acollida:**

Funcions d'acollida (benvinguda, recursos i serveis, derivacions, etc.)

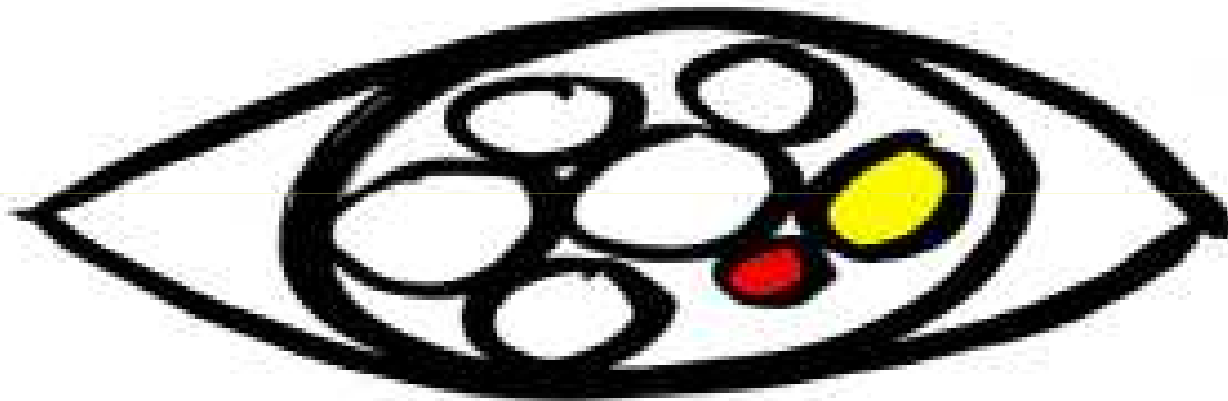
Funcions de traducció i interpretació

PERFIL	ADMINISTRACIÓ/ORGANITZACIÓ/EMPRESA
TRADUCTORS I INTÈRPRETS	ConSORCI de Benestar Social de la Garrotxa
	Consells Comarcals
	La Formiga
	Seprotecte
	Km Alarabi
MEDIADORS INTERCULTURALS	Fundació SER.GI
	Ajuntament de Mataró
	Hospital d'Olot
	CITE
AGENTS D'ACOLLIDA	ConSORCI de Benestar Social del Gironès
	Ajuntament de Tortosa

REPTES

- Reconeixement de l'administració: consciència d'estalvi econòmic i temporalitat;
- Avenços, però restriccions pressupostàries;
- Llengües desconegudes;
- Manca de formació i d'acreditació;
- Prestigi entre professionals i estudiants autòctons de T i I;
- Augment de la coordinació i solucions conjuntes;
- Altres països (Suècia, Austràlia, Canadà, Regne Unit).

<http://grupsderecerca.uab.cat/miras/es/content/grupo-miras>

MIRAS
Mediació i Interpretació:
Eficàcia en l'Àmbit Social